

Uitvoeringsagenda Milieu 2023

December 2022

Provincie Noord-Brabant

Inhoud

1.	Introductie	2
2.	Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)	3
3.	Externe Veiligheid (EV)	5
4.	Luchtkwaliteit	7
5.	Geluid	10
6.	Geurhinder	12
7.	Lichthinder	15
8.	Bodemkwaliteit	17
9.	Ondergrond	19
10.	Grond - en afvalstoffen	21
11.	Luchtvaart	23
12.	Verbinden en uitvoeren	25
13.	Financieel overzicht (PM)	28

1. Introductie

We willen dat Brabant een fijne en gezonde plek is om te wonen en te ondernemen, nu en in de toekomst. Schone lucht, water en bodem en weinig tot geen milieuhinder zijn daarvoor basisvoorwaarden, ook voor een goed vestigingsklimaat. Tegelijk is Brabant een drukke provincie en vinden er veel activiteiten plaats. Als de lucht-, water-, bodem- of ondergrondskwaliteit niet op orde zijn, heeft dat negatief effect op het welzijn, de veiligheid, de gezondheid van Brabanders. Voorliggende uitvoeringsagenda van de provincie Noord-Brabant is gericht op een leefomgeving die gezond en veilig is.

Deze uitvoeringsagenda hoort bij het Beleidskader Milieu (2022). Het Beleidskader Milieu is de opvolger van de milieu-onderdelen uit het Provinciaal Milieu- en Waterplan (PMWP) en ook van de Luchtvaartnota 2010. We leggen hierin onze ambities vast en geven de contouren voor onze aanpak voor de periode tot 2030, met een doorkijk naar 2050. In deze uitvoeringsagenda zijn de 'aanpakken' die per milieuthema zijn opgenomen en verder uitgewerkt in concrete 'acties'. Ook de thema-overstijgende acties die voortvloeien uit de algemene ambitie en uit de kernwaarden zijn uitgewerkt.

Voorliggende uitvoeringsagenda heeft betrekking op 2023. We richten ons in deze uitvoeringsagenda op taken waarvoor geen structureel budget is, waarvan de provincie van mening is dat die prioriteit zouden moeten hebben en in 2023 van start moeten gaan of juist worden gecontinueerd. In deze uitvoeringsagenda zijn wettelijke taken verder niet uitgewerkt, maar vanzelfsprekend worden zij ook in 2023 en daarna uitgevoerd vanuit de structurele budgetten.

Het leggen van kwantitatieve relaties tussen aanpak, acties en de milieueffecten is complex. In het beleidskader is de systematiek van monitoring op drie niveaus toegelicht (H6). Het komt erop neer dat doelstelling per milieuthema met toestandsindicatoren worden gevolgd waarmee inzichtelijk wordt of we in de 'goede richting' bewegen. De voortgang van de aanpak monitoren we met effectindicatoren. Deze gaan zoveel mogelijk over de inzet van de provincie. Van deze beide, de toestands- en effectindicatoren, gaan we in 2023 de nul situatie vastleggen. Vervolgens bepalen we de waarde regelmatig zodat de veranderingen in beeld komen.

De acties in deze uitvoeringsagenda zijn gekoppeld aan voortgangsindicatoren. Hierbij zetten wij zoveel mogelijk in op kwantitatieve indicatoren. Gelet op de aanbevelingen uit de evaluatie van het PMWP werken we met kortdurende uitvoeringsagenda's (om adaptief te kunnen programmeren) waarbij governance een belangrijk aandachtspunt is.



2. Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)

Zeer zorgwekkende stoffen zijn stoffen die het meest schadelijk zijn voor mens, fauna en flora. Stoffen waarvan het vermoeden bestaat dat deze ook zo schadelijk zijn, worden “potentieel zeer zorgwekkend” (pZZS) genoemd. Bestrijdingsmiddelen kunnen ook ZZS zijn. Voor ZZS is het wettelijk verplicht om het gebruik en de emissies bij industriële activiteiten te minimaliseren, om deze stoffen zo te weren uit het milieu. Via Vergunningen, toezicht en handhaving (VTH) controleert de provincie dit voor de bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag is. Wat betreft emissies naar het water is de provincie daarbij alleen bevoegd gezag als het gaat om indirecte lozingen, bijvoorbeeld via het riool.

ZZS is een relatief nieuw terrein, waarop we totdat het Beleidskader Milieu is vastgesteld nog geen separaat beleid hadden en waarop we nog geen specifieke capaciteit hebben. Met het vaststellen van het Beleidskader Milieu is beleid op (p)ZZS vastgesteld en dit zal verder moeten worden uitgewerkt onder meer in opdrachten aan de Omgevingsdiensten.

In de periode 2023 ligt de focus op de vetgedrukte ‘Aanpakken’ uit het beleidskader:

- A. **Vergroten inzicht en bewustwording, ook bij gemeenten.**
- B. **Verdiepen VTH-aanpak minimalisatieverplichting voor provinciale bedrijven.**
- C. **Toepassen ZZS-beleid op pZZS obv voorzorgbeginsel.**
- D. **Stimuleren Rijk en EU tot samenhangende risicobeheersing in keten.**
- E. Ontwikkelen aanpak bestrijdingsmiddelen.

Aanpak E komt pas in de uitvoeringsagenda 2024-2027 aan de orde.

Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
Er komen geen ZZS of pZZS terecht in water, lucht of bodem.
- **Provinciale streefwaarde:**
De emissies van ZZS en pZZS door bedrijven naar water, bodem en lucht zijn in 2030 gehalveerd ten opzichte van 2023.
- **Doelstelling 2030:**
De Brabantse burger, fauna en flora wordt in 2030 minder blootgesteld aan ZZS en pZZS dan in 2023.

Aanpakken	Acties 2023	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
A. Vergroten inzicht en bewustwording, ook bij gemeenten.	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren monitoring. In 2023 focussen we daarbij op het vergroten inzicht van de emissies bij bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is en bewustwording binnen de provincie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoringssysteem ZZS en pZZS gekozen 	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsdiensten • Programma VTH • Programma Water en Bodem • Programma Gezondheid
B. Verdiepen VTH-aanpak minimalisatieverplichting voor provinciale bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen ondersteunend instrumentarium ten behoeve van de beoordeling V&Rs (vermijdings- en reductieprogramma) en de uitvoering van de minimalisatieverplichting in netwerk. • Start maken met aanscherpen, actualiseren en/of opschonen vergunningen met betrekking tot ZZS, o.a. op basis van V&R's. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorstel aanpassingen vergunningen • Toepasbaar ondersteunend instrumentarium 	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsdiensten • Programma VTH • Programma Water en Bodem
C. Toepassen ZZS-beleid op pZZS op basis van voorzorgbeginsel	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen ondersteunend instrumentarium ten behoeve van toepassen van het voorzorgbeginsel op pZZS. • ontwikkelen vergunningvoorschriften pZZS ten behoeve van continue verbetering (bij voorkeur landelijk). 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorstel aanpassingen vergunningen • Set vergunningvoorschriften • Toepasbaar ondersteunend instrumentarium 	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsdiensten • Programma VTH • Programma Water en Bodem
D. Stimuleren Rijk en EU tot samenhangende risicobeheersing in keten.	<ul style="list-style-type: none"> • Instappen in landelijke projecten t.b.v. netwerk en kennisopbouw (o.a. Impulsprogramma rijk) en daarin noodzaak samenhangende risicobeheersing blijven benadrukken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Volwaardig partner in het netwerk door deelname aan Impulsprogramma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijk, provincies, netwerk met landelijke partners

3. Externe Veiligheid (EV)

Externe veiligheid heeft betrekking op risico's (brand, explosie of het vrijkomen van een gifwolk) voor mensen in de omgeving van bedrijven die gevaarlijke stoffen opslaan, verwerken of produceren. Externe veiligheid betreft ook de risico's bij het transport van gevaarlijke stoffen en enkele risico's bij luchthavens en windturbines. Het gaat om bescherming van mensen in de omgeving; de bescherming van werknemers valt onder arbeidsveiligheid.

We voldoen op dit moment aan de wettelijke normen voor externe veiligheid, met uitzondering van de normen voor het groepsrisico door het vervoer van gevaarlijke stoffen over het Brabant spoor. We constateren ook dat aandacht nodig is voor de informatievoorziening zoals de risicokaart die door de veiligheidsregio's wordt gebruikt bij de voorbereiding op de incidentbestrijding. Deze informatievoorziening is in ontwikkeling en het ontbreekt daarom (nog) aan een compleet en sluitend beeld van de externe veiligheidsrisico's in de provincie. Desondanks is voldoende duidelijk dat op dit moment de grootste risico's binnen de provincie worden veroorzaakt door de (industriële) bedrijven die grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen opslaan, verwerken of produceren, de zogenaamde BRZO-bedrijven (besluit risico's zware ongevallen) of Seveso-bedrijven. Op dit moment voldoen deze bedrijven aan het basisbeschermingsniveau voor het plaatsgebonden risico en is het berekende groepsrisico verantwoord. Maar door steeds grotere druk op de ruimte in Brabant blijft het voor een veilige provincie van belang om de ontwikkelingen van en rondom deze bedrijven speciale aandacht te blijven geven.

In de periode 2023 ligt de focus op de vetgedrukte 'Aanpakken' uit het beleidskader:

- A. **Beheersen risico's BRZO-bedrijven**
- B. **Beperken risico's van vervoer over het spoor**
- C. **Samenwerking, kennisdeling met speciale aandacht voor omgeving en maatregelen BRZO-bedrijven en spoorzones**
- D. **(Beter) monitoren relevante veiligheidsrisico's**

Het uitvoeren van de wettelijke taken, inclusief het beheer van de risicokaart, zal in 2023 t/m 2030 worden voortgezet vanuit het programma VTH



Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
De externe veiligheid voor de Brabantse burger blijft in 2050 ten minste op hetzelfde niveau als in 2023 en is daar waar mogelijk verbeterd.
- **Provinciale streefwaarde:**
Geen
- **Doelstelling 2030:**
De externe veiligheid voor de Brabantse burger blijft in 2030 op hetzelfde niveau als in 2030.

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
E. Beheersen risico's BRZO-bedrijven	Structureel adviseren over de EV van alle ruimtelijke ontwikkelingen van of rondom BRZO-bedrijven.	Voor elke ruimtelijk ontwikkeling BRZO-bedrijven ligt een provinciaal advies.	<ul style="list-style-type: none"> • Programma VTH • Omgevingsdiensten • Programma RO
F. Beperken risico's van vervoer over het spoor	Kennis leveren over de EV-risico's van beleid en uitvoering voor het (alternatief) vervoer van gevaarlijke stoffen aan stakeholders en bestuurders.	De EV-risico's van het beleid en uitvoering voor het (alternatief) vervoer van gevaarlijke stoffen zijn in beeld bij stakeholders en bestuurders.	<ul style="list-style-type: none"> • Programma VTH • Programma mobiliteit • Gemeenten • Omgevingsdiensten • IPO
G. Samenwerking, kennisdeling met speciale aandacht voor omgeving en maatregelen BRZO-bedrijven en spoorzones	Kennis bundelen en uitwisselen over best bestaande beschermende maatregelen om de EV-risico's tot een aanvaardbaar niveau te beperken in samenspraak met onze Brabantse veiligheidspartners.	Er is een overzicht van de best bestaande beschermende maatregelen om EV-risico's tot een aanvaardbaar niveau te beperken. Deze bevat ook beheer en onderhoud en de beste praktijkvoorbeelden.	<ul style="list-style-type: none"> • Programma VTH • Veiligheidsregio's • Gemeenten • Omgevingsdiensten • IPO
H. Monitoren relevante veiligheidsrisico's	We doen een voorstel voor een (aangepast) dashboard waarmee de externe veiligheid in Brabant in beeld wordt gebracht.	Er is een voorstel voor de actualisatie van het dashboard voor de externe veiligheid in Brabant.	<ul style="list-style-type: none"> • Programma VTH • Omgevingsdiensten



4. Luchtkwaliteit

De lucht die we inademen is in de afgelopen decennia flink schoner geworden. Toch levert luchtverontreiniging nog steeds een substantiële bijdrage aan de ziektelast, die is ongeveer even groot als overgewicht en weinig bewegen. De grootste bijdrage leveren daarbij fijnstof en stikstofdioxide. We streven in Brabant de WHO(World Health Organization)-advieswaarden na en geven daarmee aan voor een structurele verbetering van de luchtkwaliteit te gaan. Via het Schone Luchtakkoord (SLA) hebben we ons gecommitteerd aan tenminste 50% gezondheidswinst door schonere lucht in 2030 (ten opzichte van 2016). Met onze Uitvoeringsagenda SLA hebben we aangegeven hoe we bijdragen aan dit landelijk doel.

In de periode 2023 ligt de focus op de vetgedrukte 'Aanpakken' uit het beleidskader:

- A. **Verbinden van opgaven en activiteiten**
- B. **Zo scherp mogelijk vergunnen**
- C. Verstevigen slagkracht waar nodig
- D. **Stimuleren en ondersteunen gemeenten t.a.v. het SLA**
- E. **Metten luchtkwaliteit en bijsturen**

Aanpak C komt pas in de uitvoeringsagenda 2024-2027 aan de orde.

Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
In 2050 voldoet de Brabantse luchtkwaliteit minimaal aan de WHO-advieswaarden voor fijnstof en stikstofdioxide.
- **Provinciale streefwaarde:**
 - WHO-advieswaarde PM_{10} van $15 \mu\text{g}/\text{m}^3$ en NO_2 van $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ in 2030 in Brabant
 - WHO-advieswaarde $PM_{2,5}$ van $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ in 2040 in BrabantDeze waarden beschrijven de gewenste luchtkwaliteit, die we alleen samen met inzet van alle partijen kunnen halen. Het zijn geen 'harde' normen en ook geen waarden waar we vergunningaanvragen aan toetsen, maar geeft aan waar we ons voor inzetten en waar we – samen met onze partners én de Brabanders – naar willen streven.
- **Doelstelling 2030:**
In 2030 hebben we minimaal 50% gezondheidswinst uit Brabantse bronnen gerealiseerd ten opzichte van 2016.

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
A. Verbinden van de opgaven en activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> Delen van kennis in het kader van SLA binnen en buiten de provinciale organisatie. Overzicht van projecten en maatregelen die milieudoelen met andere doelen en programma's verbinden en versterken. (zie ook www.schoneluchtakkoord.nl/monitoring-sla/dashboard). Stimuleren andere programma's om te komen met projecten die bijdrage aan de luchtkwaliteit t.b.v. de specifieke uitkering (SPUK) SLA. Verkenning van milieuthema's die kunnen worden meegenomen bij gebiedsprogramma's of een gebiedsgericht aanpak. Een koppeling leggen tussen (mogelijke) SLA-maatregelen en het hotspots onderzoek. 	<ul style="list-style-type: none"> Verhoogde kennis van SLA Overzicht van waar welke maatregelen en projecten gezamenlijke doelen dienen. 	<ul style="list-style-type: none"> Programma Aanpak Stikstof Programma Landbouw&Voedsel Programma Gezondheid Werkgroep SLA GGA (Gebiedsgericht Aanpak)
B. Zo scherp mogelijk vergunnen	<ul style="list-style-type: none"> In de opdracht aan de Omgevingsdiensten opnemen dat zij zo scherp mogelijk vergunnen. 	<ul style="list-style-type: none"> Afname vergunde berekende emissieruimte bij provinciale bedrijven. 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsdiensten

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
D. Stimuleren en ondersteunen gemeenten t.a.v. het SLA	<ul style="list-style-type: none"> • Starten pilot Regionale samenwerking om gemeenten individueel dan wel collectief te stimuleren toe te treden tot het SLA en nodige/mogelijke uitvoeringsmaatregelen in beeld te krijgen. • We attenderen en adviseren gemeenten op het belang van schone lucht en de mogelijkheden van het SLA (bv i.h.k.v. omgevingsvisie en omgevingsplan). • Kennisdeling met gemeenten mbt luchtkwaliteit, monitoring, innovatieve en beleidsvorming. • Stimuleren gemeenten om te komen met projecten die bijdrage aan de luchtkwaliteit t.b.v. de SPUK SLA. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toename Brabantse gemeenten die deelnemen aan SLA en die maatregelen treffen die zijn benoemd in SLA. • Zienswijzen op gemeentelijke omgevingsvisies en omgevingsplannen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten samenwerkingsverbanden • GGD • Onderwijsinstellingen
Meten luchtkwaliteit en bijsturen	<ul style="list-style-type: none"> • Continuering lopende projecten vaste meetstations en roulerende meetstations. • Continuering deelname aan Meetnet Zuid-Oost Brabant. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in immissie concentraties fijnstof, stikstofdioxide op de betreffende locaties. • Inzicht in sensortechniek en praktische toepassing voor het meten van de luchtkwaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsdiensten • Gemeenten • Burgers • Partners regionaal Meetnet



5. Geluid

Volgens de huidige inzichten levert geluidhinder – na luchtkwaliteit – de grootste gezondheidsschade door milieufactoren. We scherpen de beleidsambitie aan op de provinciale geluidstaken, te weten geluidhinder langs provinciale wegen en stiltegebieden. Bij aanleg en reconstructie van wegen en vergunningen aan bedrijven voldoen we aan de normen die de wet stelt. Aan de (strengere) streefwaarden die WHO en GGD stellen wordt niet overal in Brabant voldaan. De Omgevingswet kent een standaardwaarde van 50 dB Lden (Europese maat om de geluidsbelasting door omgevingslawaai over een heel etmaal uit te drukken) bij nieuwbouw van woningen in het aandachtsgebied van een weg.

In de periode 2023 ligt de focus op de vetgedrukte 'Aanpakken' uit het beleidskader:

- A. **Vaststellen geluidproductieplafonds voor provinciale wegen**
- B. **Voorkomen nieuwe hindersituaties**
- C. **Terugdringen hinder in bestaande overbelaste situaties**
- D. Aanpak trillingen en laagfrequent geluid
- E. Versterken inzet op bestaande stiltegebieden
- F. Aanpak bepalen van optrekkend/afremmend verkeer en pieken van langrijdende voertuigen

Aanpak D, E en F komen pas in de uitvoeringsagenda 2024-2027 aan de orde.

Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
In 2050 worden in Brabant hinder, slaapverstoring en andere negatieve gezondheidseffecten door structurele bronnen van geluid voorkomen.
- **Provinciale streefwaarde:**
50 dBLden en 40dB Lnight.
- **Doelstelling 2030:**
In 2030 hebben we in Brabant nieuwe geluidhindersituaties voorkomen en is de hinder in bestaande overbelaste situaties zoveel als mogelijk teruggedrongen.

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
A. Vaststellen geluid-productieplafonds voor provinciale wegen	<ul style="list-style-type: none"> Berekenen geluidproductieplafonds. Bepalen aandachtsgebieden. Bepalen saneringssituaties/hoog belaste woningen. 	<ul style="list-style-type: none"> Basisgeluidsmodel provinciale wegen. Vastgestelde geluidsproductieplafonds. Vastgestelde aandachtsgebieden en saneringslijst. 	Omgevingsdienst OMWB Programma Mobiliteit Programma Wonen en Werken
B. Voorkomen nieuwe hindersituaties	<ul style="list-style-type: none"> Regulier overleg met gemeenten over bouwen langs provinciale wegen. Regels in Omgevingsverordening. Opstellen beleid Geluidproductieplafonds. 	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten op de hoogte van geluidproductieplafond (GPP) en beleid. Provinciale beleidsregel Geluidsproductieplafonds. 	Gemeenten Omgevingsdiensten Programma Infra Programma mobiliteit
C. Terugdringen hinder in bestaande overbelaste situaties	<ul style="list-style-type: none"> Inventarisatie maken overschrijdingssituaties. Hoog belaste woningen aanpakken (sanering provinciale bevoegdheid). Stimuleren gemeenten gelijksoortige aanpak. Relatie met hotspotonderzoek leggen. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzicht in overschrijdingssituatie (saneringslijst), piekbelasting en hinderbeleving. afname hoog belaste woningen (teruglopend naar 0). 	Omgevingsdiensten Rijk (Bureau Sanering Verkeerslawaaai (BSV))

6. Geurhinder

Over geurhinder komen de meeste klachten binnen. Geur is daarmee een belangrijke hinderfactor in de leefomgeving. Er zijn vier hoofdbronnen voor geurhinder: landbouwactiviteiten (met name veehouderij en mestbewerking), industriële activiteiten, verkeer en consumentengedrag (met name houtstook). In het Beleidskader Milieu leggen we focus op geurhinder als gevolg van industriële inrichtingen en veehouderij.

Voor de komende periode scherpener we de beleidsambitie aan. We willen dat de beleidsregel industriële geur Brabant breed wordt toegepast bij vergunningverlening, toezicht en handhaving van geurrelevante activiteiten. Voor geuremissies bestaan er geen wettelijke normen.

Geur is een aspect dat betrokken wordt bij vergunningverlening, toezicht en handhaving van de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Voor geuremissies vanuit de industrie hebben wij normen opgenomen in onze provinciale beleidsregel industriële geur, die wij bij vergunningverlening hanteren. Deze Uitvoeringsagenda Milieu sluit aan op de Uitvoeringsagenda Landbouw & Voedsel. Het omgevingsplan speelt een belangrijke rol, waarmee we instructieregels kunnen vaststellen. Dat doen we ook voor de achtergrondbelasting geur afkomstig van veehouderijen.

We richten ons in 2023-2030 op de volgende onderdelen uit het beleidskader:

- A. **Terugdringen van overbelaste situaties**
- B. **Voorkomen nieuwe hindersituaties**
- C. **Zo scherp mogelijk vergunnen**

Er zijn geen aanvullende financiële middelen nodig voor de uitvoering van acties in 2023.



Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
In 2050 wordt in Brabant geurhinder door structurele bronnen zoveel als mogelijk voorkomen, dan wel beperkt tot een aanvaardbaar geluidhinderniveau.
- **Provinciale streefwaarde:**
Richtwaarden uit de provinciale beleidsregel industriële geur zijn nu al van toepassing op industriële bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is; we gaan onderzoeken of we deze richtwaarden ook op andere bedrijven van toepassing kunnen laten zijn en hoe we daarbij rekening kunnen houden met cumulatie.
- **Doelstelling 2030:**
Voor bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag wordt voldaan aan de grenswaarden zoals opgenomen in de beleidsregel industriële geur. Voor geur veehouderij geldt dat de cumulatieve geurhinder of achtergrondbelasting op geurgevoelige objecten in de bebouwde kom niet hoger is dan 12% en in het buitengebied niet hoger dan 20%.³⁸

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
A. Terugdringen van overbelaste situaties	<ul style="list-style-type: none"> Onderzocht wordt of het mogelijk is om in de omgevingsverordening iets op de nemen over cumulatie industriële geur. Bestaande overbelaste situaties worden geïnventariseerd waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen geur industrie en geur veehouderij. Inventarisatie van geurmaatregelen die kunnen worden meegenomen bij gebiedsprogramma's en een gebiedsgerichte aanpak. 	<ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheden om bestaande overlastsituaties aan te pakken worden geïnventariseerd, o.a. in het Pilot-project SLA Landbouw. Beleidsregel is vastgesteld en vormt basis voor VTH. Inventarisatie van overbelaste situaties. Inventarisatie geurmaatregelen en geïntegreerd in gebiedsprogramma's en Gebiedsgerichte aanpak in zover ze kunnen worden meegenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> IPO Omgevingsdiensten Programma Landbouw&Voedsel Programma Aanpak Stikstof
B. Voorkomen nieuwe hindersituaties	<ul style="list-style-type: none"> We onderzoeken op welke wijze we na inwerkingtreding Omgevingswet vanuit provinciaal belang kunnen en willen sturen in gemeentelijke geurbeleid. In IPO verband wordt gewerkt aan het opstellen van een handreiking aan provincies en aan gemeenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzicht in mogelijkheden voor Provincie om te kunnen sturen op gemeentelijk geurbeleid. Beleidsregel Industriële geur is vastgesteld en vormt basis voor VTH. IPO-Handreiking voor gemeenten voor het betrekken van (industriële) geur in beleid en planologie is opgesteld. 	<ul style="list-style-type: none"> IPO Werkgroep OW

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
C. Zo scherp mogelijk vergunnen	<ul style="list-style-type: none"> In VTH-opdracht aan Omgevingsdiensten opnemen dat landelijke kennis over kwaliteit Beste Beschikbare Technieken (BBT) voor minimaliseren geur-emissies wordt gebundeld en toegepast in VTH- zie ook/ kan integraal met bundelen kennis over ZZS en luchtkwaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> Opgenomen in VTH-opdracht 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsdiensten



7. Lichthinder

Kunstlicht is heel vanzelfsprekend geworden in onze maatschappij. Het maakt dat we als mensen actief kunnen blijven in de avonduren. Maar kunstlicht kan ook verstrend werken voor mens en dier. Bovendien kost het energie en materiaal.

Met het Beleidskader Milieu nemen we nu het initiatief om de komende jaren samen met partners in Noord-Brabant actie te ondernemen om de negatieve effecten van kunstlicht te beperken of te voorkomen. Ons streven daarbij is “donker waar het kan, licht waar het moet”. Als provincie geven we het goede voorbeeld, daarbij passen we de best beschikbare technologie toe.

We richten ons in 2023-2030 op de volgende onderdelen uit het beleidskader:

- A. **Opstellen actieplan lichthinder**
- B. **Zelf het goede voorbeeld geven**

Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
In 2050 leidt lichtvervuiling niet of slechts minimaal tot ernstige hinder voor de Brabander of tot verstering van de natuur, landschap en hemelhelderheid in Brabant.
- **Provinciale streefwaarde:**
Vooralsnog geen.
- **Doelstelling 2030:**
In 2030 is ernstige hinder voor de Brabander verminderd en de verstering van Natura2000-gebieden in Brabant tenminste gelijk gebleven ten opzichte van 2020.

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
A. Opstellen actieplan lichthinder	<ul style="list-style-type: none"> Inventarisatie landelijk beleid, inzichten en maatregelen. Definiëren rol en speelveld van de provincie. Opstellen actieplan Aanpak Lichthinder. 	<ul style="list-style-type: none"> Actieplan Lichthinder opgesteld. Vastgestelde koers en inzicht in benodigde capaciteit en budget. 	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten Brabantse Milieufederatie Stichting Natuur en Milieu GGD IPO
B. Zelf het goede voorbeeld geven	<ul style="list-style-type: none"> Uitzoeken welke maatregelen we kunnen treffen bij eigen lichtbronnen. Start 1 pilot-project gericht op verminderen lichthinder langs provinciale wegen en/of provinciale gebouwen. 	<ul style="list-style-type: none"> Lijst interne maatregelen en projecten om lichthinder te verminderen. Minder licht-emissie bij bedrijven en provinciale gebouwen Start pilot project. Continuering toepassen de Richtlijn Lichthinder van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV) bij Vergunningverlening. 	<ul style="list-style-type: none"> IPO



8. Bodemkwaliteit

Onder bodem verstaan we de bovenste laag van de aarde. Deze omvat ook grondwater. Water en bodem zijn sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen. De druk op de bodem neemt toe: op de bodem bouwen we woningen, leggen we wegen aan, verbouwen we gewassen, maar zoeken we ook ruimte voor de energietransitie en klimaatadaptatie. Blijvende aandacht voor de bodem en zijn kwaliteit is daarom nodig, zoals de ontwikkelingen rondom Per- en polyfluoralkylstoffen (PFAS) wel aantonen.

We pakken de bodemverontreinigingen aan totdat we voldoen aan de wettelijke normen en de bepalingen in de wet. Daarbij intensiveren we onze inzet op diffuse bodemverontreinigingen.

Naast het voortzetten van de huidige aanpak van bodemverontreinigingen richten we ons in 2023-2030 op de volgende onderdelen uit het beleidskader:

- A. **Saneren bodemverontreinigingen**
- B. **Intensiveren inzet op diffuse bodemverontreiniging**
- C. **Samenwerking provincie en gemeente**

Er zijn geen aanvullende financiële middelen nodig voor de uitvoering van acties in 2023.

Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
De Brabantse burger, grondwater, flora en fauna ondervinden in 2030 geen schade van chemische bodemverontreiniging.
- **Provinciale streefwaarde:**
Nee.
- **Doelstelling 2030:**
De Brabantse burger, grondwater, flora en fauna ondervinden in 2030 geen schade van chemische bodemverontreinigingen.

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
A. Saneren bodemverontreinigingen	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren bodemonderzoek bronnen PFAS, gerelateerd aan mogelijke humane, ecologische of onaanvaardbare verspreidingsrisico's in de bodem. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is een overzicht gemaakt van bronlocaties die risico's vormen. 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsdiensten Gemeenten Programma Water en Bodem
B. Intensiveren inzet op diffuse bodemverontreiniging	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren onderzoek risicovolle locaties met diffuus lood i.s.m. gemeenten. Starten met inzichtelijk maken van de problematiek met diffuse bodemverontreinigingen met PFAS i.s.m. gemeenten en andere (in- en externe) partijen door beschikbare informatie te inventariseren en te bundelen. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is een overzicht gemaakt van risicovolle locaties. Overzicht van beschikbare informatie en deze gebundeld tot een eerste overzichtskaart met de omvang van diffuse PFAS bodemverontreiniging. 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsdiensten Gemeenten
C. Samenwerking provincie en gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> In samenwerking met gemeenten en Omgevingsdiensten de implementatie van de Omgevingswet vormgeven. Vorbereiden van de implementatie van 'Water en Bodem sturend' en het Rijksprogramma Bodem en Ondergrond. 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering van de werkzaamheden vanuit de Omgevingswet zijn geïmplementeerd. 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsdiensten Gemeenten Provincies Rijk



9. Ondergrond

Bij ondergrond gaat het om de diepere lagen die gebruikt worden voor o.a. drinkwaterwinning, gaswinning, de aanleg van bodemenergiesystemen, geothermie, en de opslag van CO₂, warmte en brijn. De drukte in de ondergrond neemt toe. Om ongewenste effecten te voorkomen en duurzame benutting van de ondergrond mogelijk te maken, is een goed inzicht in de opbouw en processen in de ondergrond nodig.

We gaan het generieke ondergrondbeleid specificeren naar geologische gebieden, waarbij we per regio rekening houden met de opbouw, risico's en potenties van de ondergrond. Daarbij is ondergrond niet los te zien van het aanwezige grondwater. Daarom is goede afstemming nodig met het beleidsveld Water. Er zijn geen wettelijke toetsbare normen voor de kwaliteit van de ondergrond.

We richten ons in 2023-2030 op de volgende onderdelen uit het beleidskader:

- A. **Vergroten onze kennis van de ondergrond**
- B. **Uitvoeren ondergrondbeleid en specificeren naar gebieden**

Er zijn geen aanvullende financiële middelen nodig voor de uitvoering van acties in 2023.

Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
De Brabantse ondergrond wordt in 2050 duurzaam en efficiënt beheerd, waarbij er een goede balans is tussen beschermen en benutten.
- **Provinciale streefwaarde:**
Geen.
- **Doelstelling 2030:**
Het gebruik van Brabantse ondergrond heeft in 2030 geen onherstelbare negatieve effecten voor haar andere ondergrondse functies.

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
A. Vergroten onze kennis van de ondergrond	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek naar de ligging van breuken en bodemlagen en de effecten hiervan op ondergrondse potentieactiviteiten. 	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek uitgevoerd 	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoeksinstituten Gemeenten Waterschappen Brabant Water Buitenlandse partners (overheden en semi-overheden) Andere Provincies Rijk
B. Uitvoeren ondergrondbeleid en specificeren naar gebieden	<ul style="list-style-type: none"> Verkennen inhoud en vorm nieuw ondergrondbeleid. 	Rapport met scope ondergrondbeleid	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten Waterschappen Programma Water & Bodem

10. Grond - en afvalstoffen

Door inzet op afvalpreventie en hergebruik van afvalstoffen en grondstoffen dragen we bij aan een circulaire samenleving. Bij het winnen van delfstoffen (klei, zand en grind) vragen we om een goede inpassing in de omgeving. Voor het verminderen van schadelijke milieueffecten is een goede nazorg van stortplaatsen van belang. Verder verschuift het afvalbeleid van het voorkomen van verontreiniging van het milieu naar een maximale bijdrage leveren aan de circulaire en duurzame samenleving. Daarbij willen we in deze uitvoeringsagenda ook een duurzamer gedrag bij inwoners stimuleren met name wat betreft kunststoffen en consumptiegoederen, omdat de impact hiervan op het milieu groot is. Hierbij is een nauwe afstemming met de Uitvoeringsagenda Circulaire Economie nodig die zich richt op onder andere de industrie.

Hoewel we bij benadering weten hoeveel grondstoffen en materialen bedrijven, organisaties en consumenten in Noord-Brabant gebruiken voor productie en consumptie is er geen duidelijk beeld van de stromen die als grondstof worden ingezet dan wel als afval vrijkomen. Een beeld hiervan is wel belangrijk, zowel vanuit economisch als milieuoogpunt. We doen onderzoek naar passende indicatoren om de circulariteit van de samenleving te kunnen meten en gaan deze ook monitoren.

In de periode 2023 ligt de focus op de vetgedrukte 'Aanpakken' uit het beleidskader:

- A. **In beeld brengen van de afvalstromen en grondstofstromen**
- B. **Stimuleren circulaire samenleving**
- C. **Stimuleren hergebruik stortplaatsen**
- D. Zorgdragen voor nazorg stortplaatsen
- E. Zorgdragen voor goede overdracht voormalige stortplaatsen
- F. Uitvoeren ontgrondingenbeleid

Aanpak D, E en F betreffen grotendeels reguleren (wettelijke) taken die we in 2023 structureel uitvoeren. Eventuele benodigde inzet komt in de uitvoeringsagenda 2024-2027 aan de orde.



Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
 - De samenleving in Brabant is in 2050 circulair.
 - Het risico dat Brabantse stortplaatsen geven voor mens, fauna en flora is in 2050 hetzelfde of lager dan in 2023 en 2030.
 - In Brabant worden alleen oppervlaktedelfstoffen gewonnen als er geen alternatieven zijn (re-think) en bij werk met werk projecten.
Delfstoffen worden zuinig en hoogwaardig ingezet en zo toegepast dat ze gemakkelijk opnieuw in te zetten zijn.
- **Provinciale streefwaarde:**
Geen.
- **Doelstelling 2030:**
 - Halvering (ten opzichte van referentiejaar 2014)⁴⁰ van het gebruik van de hoeveelheid primaire abiotische grondstoffen.
 - Het risico dat Brabantse stortplaatsen geven voor mens, fauna en flora is in 2030 hetzelfde of lager dan in 2023.
 - Delfstoffenwinning (zand, klei en grind) staat in het teken van toevoeging van (extra) omgevingskwaliteit. Zuinig, hoogwaardig en circulair gebruik van de gewonnen grondstoffen staat voorop. Bestaande grondstofvoorraden worden doelmatig beheerd.

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
A. In beeld brengen van de afvalstromen en grondstofstromen	<ul style="list-style-type: none"> In gebruik nemen systeem voor inzicht en monitoring. Verkennen mogelijkheden updaten Circulaire Atlas. 	Monitoringssysteem opgesteld	IPO Omgevingsdiensten
B. Stimuleren circulaire samenleving	<ul style="list-style-type: none"> Organiseren event over circulaire samenleving, m.n. gericht op consumptiegoederen voor o.a. bestuurders, beleidsambtenaren van gemeenten. Onderzoeken welke belemmeringen consumenten ervaren om duurzaam te zijn en deze belemmeringen wegnemen. Beïnvloeden van het consumentengedrag door inzet van gedragswetenschappelijke kennis teneinde de milieudruk van kunststofgebruik, textiel en e-waste te verminderen. Bijvoorbeeld door het gemakkelijker maken van het duurzame alternatief en het bieden van concreet handelingsperspectief. 	<ul style="list-style-type: none"> Event georganiseerd Advies wijze van effectieve gedragsbeïnvloeding, welke meetbaar is. 	<ul style="list-style-type: none"> BMF RWS Milieu Centraal PBL
C. Stimuleren hergebruik stortplaatsen	<ul style="list-style-type: none"> Toetsing hergebruik (voormalige en Wet milieubeheer (Wm)) stortplaatsen. Organiseren bijeenkomst met werkveld over hergebruik en stimuleren hergebruik. 	<ul style="list-style-type: none"> Hergebruik formeel getoetst. Bijeenkomst georganiseerd. 	<ul style="list-style-type: none"> Exploitanten en eigenaren van de Wm Stortplaatsen

11. Luchtvaart

Met vier militaire luchthavens, een grote civiele luchthaven en twee regionale luchthavens is onze provincie wat betreft luchtvaart zwaar bedeed. Het gaat daarbij zowel om vliegtuigen als om helikopters. Al deze luchtvaartactiviteiten hebben hun weerslag op de omgeving, o.a. de geluidhinder, externe veiligheid, luchtkwaliteit en beperking in ruimtegebruik.

We gaan van een trendvolgend beleid naar een beleid van ontwikkeling in balans met de omgeving. De huidige gebruikruimte van de regionale luchthavens is geen gegeven. Dat wil zeggen dat het niet vanzelfsprekend is dat ongebruikte geluidsruimte onbeperkt vergund blijft aan de exploitant.

Aan de wettelijke normen voor de luchthavens waarvoor de provincie bevoegd gezag wordt voldaan.

In de periode 2023 ligt de focus op de vetgedrukte 'Aanpakken' uit het beleidskader:

- A. Uitvoering geven aan het advies Opnieuw Verbonden voor Eindhoven Airport (lopend project)
- B. **Verkleinen vergunde geluidsruimte regionale luchthavens**
- C. Stimuleren verminderen overlast militaire luchthavens en voorkomen uitbreiding luchtvaartactiviteiten (ongoing – gesprek met belanghebbenden)
- D. Stimuleren verduurzaming en innovatie
- E. Geen nieuwe luchthavens voor gemotoriseerde luchtvaart

Er zijn geen aanvullende financiële middelen nodig voor de uitvoering van acties in 2023. Aanpak A, C, D en E komen pas in de uitvoeringsagenda 2024-2027 aan de orde.



Ambitie en doelstellingen

- **Ambitie 2050:**
Geluidsproductie is significant afgenomen en emissie is afgenomen tot nihil doordat in en boven Brabant alleen nog luchtvaartuigen vliegen die dan de meest duurzame techniek gebruiken.
- **Provinciale streefwaarde:**
Zie afzonderlijke milieuthema's.
- **Doelstelling 2030:**
Het geluid geproduceerd door luchtvaartuigen in Brabant is in 2030 afgenomen ten opzichte van 2023.

Aanpakken	Acties	Resultaat (en voortgangsindicator)	Partners
B. Verkleinen vergunde geluidsruimte regionale luchthaven	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen afwegingskader voor de toekomstige aanpassing van de luchthavenbesluiten van onze regionale luchthavens, in lijn met nationaal beleid. Extern juridisch advies op behouden van geluidscontouren op oude positie. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is een afwegingskader Er ligt een juridisch advies 	nvt

12. Verbinden en uitvoeren

Een duurzaam Brabant met een schoon, gezond en veilig milieu kan niet door de provincie alleen bereikt worden; inzet van vele partijen is daarvoor nodig. Ook is het bereiken van de doelstellingen op milieugebied sterk afhankelijk van het beleid en de uitvoering op andere terreinen, ook binnen de provincie zelf. We werken dan ook samen met verschillende partners zoals het rijk, andere provincies en gemeenten, drinkwaterbedrijven, waterschappen, maatschappelijke organisaties, kennisinstituten, geothermieoperators, de buurlanden en ook diverse partners in het buitenland (overheid, bedrijven, kennisinstituten). Wij zoeken hier ook de samenwerking met de

Omgevingsdiensten en de GGD op. Met onze zuiderburen is bijvoorbeeld ten aanzien van de stikstofproblematiek reguliere afstemming (Programma Stikstof). Ook over VTH en grensoverschrijdende milieueffecten zijn er samenwerkingen. Wat nog ontbreekt is een bestuurlijke tafel Milieu voor structureel overleg tussen gemeenten en de provincie Noord-Brabant. De provincie wil dit in 2023 (opnieuw) in het leven roepen.

Aanpak	Actie	Resultaat (en voortgangsindicator)
Algemeen	<ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie en bewaking voortgang uitvoering Beleidskader Milieu. • Opstellen Uitvoeringsagenda Milieu 2024/2027. • Starten bestuurlijke tafel Milieu voor afstemming met gemeenten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks overzicht stand van zaken uitvoering Beleidskader Milieu, inclusief inzicht in trends en of bijsturing nodig is. • Uitvoeringsagenda 2024-2027. • Bestuurlijke tafel Milieu is structureel.
Verbinden beleidsvelden	<ul style="list-style-type: none"> • In de uitvoering van beleidskaders trekken we samen op om kansen op synergie goed te benutten en om frictiepunten zo veel mogelijk weg te nemen. Hierbij: <ul style="list-style-type: none"> • sturen op afstemming en verankering van milieudoelen bij andere beleidsvelden; • zoeken naar coalities om een integrale werkwijze invulling te geven, t.b.v. synergie – frictie; • bevorderen van het gebruik van “instrumentenwaaier” en 10 basisprincipes milieukwaliteit (i.s.m. BrabantAcademie); • geven we gevraagd en ongevraagd advies over milieuaspecten aan andere beleidsvelden. • Het uitvoeren van een interne verkenning naar de invulling van de versnellingsopgave duurzaamheid met een doorkijk naar de interne en externe verbindingen en naar het instrumentarium (financieel, juridisch, etc.). • Voortzetten van het bestaand proces DDO d.m.v. integrale regiegroep en werkgroep DDO (De Duurzame Organisatie). 	<ul style="list-style-type: none"> • Doorwerking Beleidskader milieu in andere programma’s verbeterd door meer kennis en bewustzijn over milieuaspecten bij andere beleidsvelden. • Voorstel voor verankering duurzaamheid uit versnellingsopgave in de organisatie. • Behalen en behouden certificaat prestatieladder (daarbij horen verplichte onderdelen zoals voetafdruk bepalen, directiebeoordeling monitoren en communicatieplan).

Aanpak	Actie	Resultaat (en voortgangsindicator)
Verbinden doelen, aanpak en monitoring	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 leggen we de nulsituatie vast voor de toestandsindicatoren en effectindicatoren die zijn opgenomen in het beleidskader milieu. Voor verschillende beleidsthema's (duurzaamheid en zzs) is nader onderzoek nodig om de precieze indicatoren vast te stellen. Bepalen toestandsindicatoren duurzaamheid en ZZS. Meldpunt Milieuklachten onder de aandacht brengen. 	<ul style="list-style-type: none"> Definitieve set toestandsindicatoren en effectindicatoren (inclusief indicatoren voor duurzaamheid en zzs). Rapport nulsituatie beleidskader milieu
Uitvoering – Steeds beter	Aan de hand van het Hotspot-onderzoek bepalen of er in aansluiting met de groenblauwe gebiedsgerichte aanpak pilots op te zetten zijn, in samenwerking met desbetreffende gemeenten of regio.	Besluit over al dan niet oppakken pilots in 2024 en verder.
Uitvoering – Meerwaarde creatie	<ul style="list-style-type: none"> Verkenning hoe afwentelingsaspecten van huidig provinciaal beleid in beeld gebracht kunnen worden. Bezien hoe het instrument milieueffectrapportage op een effectievere manier ingezet kan worden. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzicht in mogelijkheden om afwentelingseffecten (voor wat betreft milieu) in beeld te brengen inclusief aanbevelingen voor 2024 en verder. Inzicht in de effectieve manier waarop het instrument MER ingezet kan worden inclusief aanbevelingen voor 2024 en verder.
Uitvoering – Kwaliteit boven kwantiteit	Werkwijze opzetten hoe binnen het programma milieu & energie bij de aanpak van milieuproblemen ook gekeken wordt naar de overige indicatoren van Brede Welvaart en aspecten zoals dierenwelzijn en klimaat.	Afgesproken en toegepaste werkwijze plus managementsamenvatting over bereikte resultaten

13. Financieel overzicht (PM)

In onderstaande overzicht zijn de kosten van uitvoering van de acties voor 2023 begroot. Het gaat hierbij om extra kosten, bovenop de lopende projecten en afspraken met derden. De verdeling is indicatief. Er kan tussen de verschillende thema's geschoven worden met de beschikbare middelen. Een aantal acties zal of door de huidige bezetting worden opgepakt of extern worden weggezet bij bijvoorbeeld de Omgevingsdiensten.

We gaan bij onderstaande uit van een projectleider ZZS, een beleidsmedewerker Lucht en Licht en we maken met de Omgevingsdiensten afspraken over benodigde uitbreiding van de bestaande opdrachten.

Thema's	Budgetspecificatie	Budget (euro's)
ZZS en Externe veiligheid	Capaciteit t.b.v. beleidsontwikkeling en uitvoering.	270.000
Luchtqualiteit, Geur, Luchtvaart, Geluid, Licht, en MER	Capaciteit t.b.v. beleidsontwikkeling (Licht/Lucht). Stimuleren gemeenten en inventarisatie geluidsoverschrijdingen.	305.000
Grond- en afvalstoffen, Bodemkwaliteit en Ondergrond	Inzicht grondstoffen, advies gedragsbeïnvloeding.	100.000
Verbinden en Uitvoeren	Monitoring, verkenning, instrumentenwaaier, bevorderen samenhang.	125.000
Totaal		800.000

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl